«РАСЛЫЙМ»

Татарстан Республикасы Премьер-министры урынбасары – Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министры

_________________ Э.Н. Фәттахов

«24» ноябрь 2016 нчы ел

ТАТАР ӘДӘБИЯТЫ

Татар телендә гомуми белем бирүче оешмаларының IX сыйныф укучыларына дәүләт йомгаклау аттестациясе уздыру өчен контроль-үлчәү материалларының күрсәтмә варианты

Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан әзерләнде

Татар телендә гомуми белем бирүче оешмаларының IX сыйныф укучыларына дәүләт йомгаклау аттестациясе уздыру өчен контроль-үлчәү материалларының күрсәтмә варианты

Күрсәтмә вариантка аңлатма

2017 нче елгы дәүләт йомгаклау аттестациясе уздыру өчен контроль-үлчәү материалларының күрсәтмә варианты 9 нчы сыйныфта имтиханга әзерләнүчеләргә йөз тотып төзелде. Шуны истә тотарга кирәк: әлеге вариант имтиханда тәкъдим ителәчәк биремнәрне тулысынча чагылдырмый. Аның төп максаты – укучыларга имтиханга мөстәкыйль әзерләнергә юнәлеш бирү.

Күрсәтмә вариант укучыларда контроль бәяләү материалларының структурасы, биремнәрнең күләме, формасы, катлаулылык дәрәҗәсе (җиңел, уртача, авыр) турында гомуми күзаллау булдыруны күздә тота. Мөстәкыйль әзерлек барышында укучыларга файдалану өчен биремнәргә җаваплар да тәкъдим ителә. Киңәйтелгән җавапларны бәяләү критерийлары укучыларда һәм гомумән киң җәмәгатьчелектә бу сорауларга куелган таләпләр турында күзаллау булдыра, әзерлек процессында игътибар ителәсе мәсьәләләрне ассызыклый.

Әлеге мәгълүматлар барысы да укучыларга татар әдәбиятыннан сайлап алу имтиханына әзерләнү юлын формалаштырырга, камилләштерергә ярдәм итәр.

Биремнәрне башкару өчен күрсәтмә

Татар әдәбиятыннан дәүләт йомгаклау аттестациясе эше 2 бүлектән гыйбарәт.

Беренче бүлек тәкъдим ителгән әдәби текстларга эчтәлек һәм форма ягыннан бәя бирүне күздә тота. Текстларны башта игътибар белән уку, бары шуннан соң гына әсәргә яки тәкъдим ителгән өзеккә карата куелган сорауларга җавап бирә башлау мөһим. Беренче бүлектә ике вариант тәкъдим ителә. Укучы үз теләге белән шуларның БЕРСЕН генә сайлап алып эшләргә тиеш. Эпик яки драма әсәренә анализны эченә алган беренче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау тәкъдим ителә.

Лирик әсәргә анализны эченә алган икенче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау бирелә.

Беренче бүлектәге беренче һәм икенче вариантлардагы 1.1.1., 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәренә җавап язганда темадан читкә китмичә, җавапны артык киңәйтмичә, 3-5 җөмлә күләмендә формалаштыру мөһим. Әмма бу сан якынча, шартлы, җавапны тикшерү барышында аның эчтәлегенә игътибар ителә. Өченче бирем исә (1.1.3. һәм 1.2.3.) чагыштырма планда җавап язуны таләп итә һәм аны 5-8 җөмлә күләмендә формалаштыру сорала.

Икенче бүлек дүрт сочинение темасын үз эченә ала. Алар аерым әсәрләргә мөнәсәбәтле кечкенә күләмле сочинение язуны күздә тота. Җавап бирү барышында шуның БЕРСЕНӘ генә сочинение форматында 200 сүздән ким булмаган сочинение язу сорала, 150 сүздән дә ким булган язмалар 0 балл белән бәяләнә.

Биремнәрне башкару өчен 210 минут вакыт каралган. Эшнең беренче бүлеген башкару өчен – 2 сәгать, өченче бүлекне үтәүгә калган вакыт күздә тотыла.

Уңышлар телибез!

1 БҮЛЕК

1 бүлектәге ике вариантта тәкъдим ителгән өзекләрне укыгыз һәм шул вариантларның берсендә каралган биремнәргә генә җаваплар языгыз.

1 ВАРИАНТ

Тәкъдим ителгән өзекне укыгыз һәм 1.1.1. – 1.1.3. биремнәренә җавап бирегез.

Хәлил (моңаеп кына җырлап килә).

Аклы ситсы күлмәгемне
Саламын да киямен;
Ярым ятлар белән уртак,
Янамын да көямен.

Галиябану (урталыкта суын җиргә куеп). Җаным, мин ул Исмәгыйль эшне чуалтыр дип куркам.

Хәлил (юатып). Бернәрсә дә эшли алмас, бер әти-әниеңнең дә күңге белән булган эшне ун Исмәгыйль дә боза алмас. Бөтен авыл безнең якта. Ялгыз Исмәгыйль әллә кая бара алмас.

Галиябану (бик борчулы). Белмим шул. Ул әллә нинди яла ябудан да тартынмас. Бигрәк яман күңелле кеше икән инде. Миңа эт кебек ябышты бит... Әллә ни, әтиләрне айнытмагае дип куркам.

Хәлил. Әтиләрең айныганнан аңа ни файда да, безгә ни зыян? Азрак безнең эш мәшәкатьлерәк чыгар, бары шул.

Галиябану. Безнең әти бик аумалы кеше ул. Шунлыктан күңелем бик шикләнә башлады. Исмәгыйль, мөгаен, әтиләрне айнытыр.

Хәлил. Әйтәм бит, җаным. Алар айныганнан безгә ни зыян?

Галиябану. Ни зыян дисеңме? Элек Гыйльметдиннәр Фатыйманы бикләп куйган кебек, мине бикләп куярлар. Аннан Исмәгыйльгә никах укытырлар да, төяп җибәрерләр.

Хәлил. Син әтиләреңне шуны эшләрләр дип уйлыйсыңмы?

Галиябану. Әти дә, әни дә Исмәгыйльгә сатылмагайлары дип куркам.

Хәлил (уйга кала; берәздән). Соң нишлик дисең, Галиябану?

Галиябану. Зинһар, бер юлын тап! Минем акылым ирешми.

Хәлил. Алайса, менә нәрсә, Галиябану. Без хәзер сабыр итеп торыйк. Әтиең каладан кайтсын. Әгәр Исмәгыйль чынлап эшне болгатып, әтиләрең айнысалар һәм ызалый торган булсалар, шул ук төнне Көмшәр авылына качарбыз да, никах укытырбыз.

Галиябану. Алар бит мине бикләп куярлар.

Хәлил. Син аларның айныганын сизгәч тә, алар яклы бул, мин Хәлилне ташладым, диерсең. Шуннан сине бикләмәсләр. Авыл тынгач, мин синең тәрәзәңә барырмын да, Көмшәргә сызарбыз.

Галиябану. Ярый ла син килсәң. Бер-бер сәбәп белән килә алмасаң?.. Мин аннан соң харап булам бит.

Хәлил. Юлыма таш яуса да, бармый калмам, вәгъдә бирешкән чактагы, «сөйгәне өчен корбан булудан яшь егет баш тартырмы», дигән сүзне мин уйнап кына әйтмәдем. Тик үзең, теге хәйләне онытма!

Галиябану. Ярый, мин күнәм. Синеке булып калыр өчен тау тишеп чыгарга да ризамын. Кинәт кенә бәхетле булдым дип куанган идем. Никадәр кыеннар, никадәр сүзләр ишетәсем бар икән әле.

М.Фәйзи «Галиябану»

1.1.1. һәм 1.1.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.1. Тәкъдим ителгән өзектә мондый юллар бар: *«Синеке булып калыр өчен тау тишеп чыгарга да ризамын. Кинәт кенә бәхетле булдым дип куанган идем. Никадәр кыеннар, никадәр сүзләр ишетәсем бар икән әле».* Галиябану күңелендәге мондый халәт нәрсәгә бәйле дип уйлыйсыз? Әсәр сюжетына бәйләп җавап бирегез.

1.1.2. Әлеге өзектә Галиябану холкындагы нинди сыйфатлар ачыла?

1.1.3. биремен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәрне чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.3. М.Фәйзинең «Галиябану» драмасында Хәлил һәм М.Акъегетнең «Хисаметдин менла» әсәрендә Хисаметдин менланың кичерешләрен чагыштырып карагыз. Аларның Галиябануга һәм Хәнифәгә мөнәсәбәтендә нинди охшаш һәм аермалы яклар бар?

...Кышкы вакытларда хикәябездә язылган затларның тормышлары гадәтенчә кичеп, дикъкатькә лаек бер нәрсә дә юк иде. Белешләребез Гали бай вә Сибгатулла әфәнде сәүдә эшләре белән мәшгуль улып, бу көн — Мәскәүдә, иртәгесен — үз шәһәрләрендә вә берсекөнне бер сәүдә үзәгендә вакыт уздыралар иде. Белешебез Бикбулат мулла үз вазифасын үтәү белән мәшгуль улып, муллаларга садака бирергә кирәклекне мәхәлләсенә киңәш итеп вә кисәтеп-искәртеп, аучы куян вә үрдәкне өмет итеп саклаганы кебек, бу да никахлар өмет итеп сакламакта иде.

Белешебез Хәнифә туташ тегү тегеп, китап укып вакыт уздырмакта иде. Белешебез Хисаметдин менла, сабыйларны укытудан башка, арыш вә

солыларын суктырып вә сатып кәсеп итеп, эшсез һич ятмас иде. Чөнки бу кеше укымыш улып, белер иде ки, кәсеп вә эш шәригать буенча намаз вә руза тоту кеби фарыз вә гыйбадәттер. Әмма кыш кичеп, яз башлары җиту белән, Хисаметдин менланың тормыш рәвеше бераз алмашынды. Кыш вакытына караганда хәзерге заманда шәһәргә күбрәк барырга гадәтләнде. Моның асыл сәбәбе бу ки, язганыбыз Хәнифә белән очрашуы менлага бик көчле тәэсир итте, шәһәргә барган вакыт Габбас агайга төшәр иде вә йортта, капка алдында яисә урамда Хәнифәне очратырга тырышыр иде. Вә күп тапкыр морадына ирешер иде. Ахрысы, Хәнифә туташка да менла белән очрашкалау хуш иде, чөнки туры килгән вакытларда кыз белән егет бер-берсенә карашып уза башладылар.

Менланың шәһәргә еш килгәләп йөрүе дикъкатьсез калмыйча, беркөн Габбас ага да, аңа эндәшеп: «Менла, син шәһәрне ярата башладың, элекке вакытларга караганда хәзер күбрәк киләсең»,— диде.

— Әйе, Габбас ага, һәрвакыт эшләр белән киләмен; аны-моны алырга кирәк була, үзем килмәсәм, минем эшемне кем эшләсен? Мин ялгыз бит,— дип җавап бирде Хисаметдин менла.

Әмма бу килешендә Хисаметдин бик уңышлы вә бәхетле булды. Гүзәл Хәнифәнең чистарынып-таранып, киенеп-ясанып базарга чыгып китүен менлабыз тәрәзәдән күрде. Бераздан, халыкка белдермичә, гүя үз эшенә киткән кебек, мөсафирханәдән чыкты вә, бер-ике йортны узгач, Хәнифә туташны куып җитте. Вә узып киткән чагында яшь егет әйләнеп караганда, кыз шәкәр иреннәрен вә энҗе тешләрен күрсәтеп көлеп алды. Менла да, чын күңелдән шатланып, кызга гыйшыклык көлкесе илә җавапланды. Ике яшь, бер-берсенә багышып, бәхетле булдылар. Халыкның дикъкате тупланмасын дип, менла, бераз калып, кызның артыннан китте. Хөрмәтле укучыларым, хәзер, әлбәттә, аңладыгыз ки, бу ике яшь бер-беренә гашыйк улмышлар.

Бара торгач, яшь кыз бер кибеткә керде. Шәһәр тротуарларында йөргән адәмнәр һәрвакыт күп булганлыгы мәгълүмдер; кем кемгә кирәк, һәркем үз эшендәдер. Менлабыз, кибеттән ерак китмичә, йөренеп калды. Гаҗәптер ки, әүвәл вакытларда менлабыз кызны узып киткәндә күрсә дә бик шат була иде, ә инде хәзер бер күрү белән генә канәгатьләнмичә, морады янә артты. Вә хис итте ки, йөрәге кыз белән еш хәбәрләшмәкне, күрешмәк вә күзгә-күз сөйләшмәкне тели. Гыйшыклык шулай ул. Ахыр чиктә, кыз кибеттән чыккан вакыт, Хисаметдин менла тугры аңа каршы барып узганда, әкертен генә бу сүзләрне әйтеп алды: «Хәнифә ханым, иртән таң илә бакчада сарайдан егерме бишенче казык төбендә, таш астында бер гаҗәеп нәрсә табарсыз. Алла өчен, алып карагыз, үтенәмен!» — вә сүзләрен бетереп узып китте. Хәнифә туташ исә, бер җавап та бирмичә, туры өенә китте.

М. Акъегет «Хисаметдин менла»

2 ВАРИАНТ

Тагын узды кыңгыраулы язлар,
Чылдырдатып чәчкә чукларын.
Беләсеңме, кәккүк, бу юлларның
Кая җитеп, кая туктарын?
Юк, әйтми тор әле, чү, әйтми тор,
Гомер елын бик аз санама.
Сабый чактан көткән ал җилкәндәй
Җәйге таңнар һаман аллана.
Килә дә ул, китә. Ә мин һаман
Зәңгәр ярга барып җитмәгән.
Күңелемдә йөрткән сүзләремне
Кулъяулыкка әле чикмәгән... *(С.Сөләйманова «Тагын узды кыңгыраулы язлар»)*

1.2.1. һәм 1.2.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.1. *«Килә дә ул, китә. Ә мин һаман / Зәңгәр ярга барып җитмәгән»* юллары белән С.Сөләйманова нәрсә әйтергә тели дип уйлыйсыз?

1.2.2. Шигырьдә нинди тел-сурәтләү чараларын билгели аласыз?

1.2.3. биремен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәрне чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.3. С.Сөләйманованың «Тагын узды кыңгыраулы язлар» һәм Г.Тукайның «Өзелгән өмид» шигырендә лирик геройның кичерешләрен чагыштырып карагыз. Аларның нинди охшаш һәм аермалы яклар бар?

Күз карашымда хәзер үзгәрде әшьялар төсе;
Сизлә: үтте яшь вакытлар, җитте гомерем яртысы.

Күз тегеп баксам әгәр дә тормышымның күгенә,
Яшь һилал урнында – анда тулган айның яктысы.

Нинди дәрт берлән каләм сызсам да кәгазь өстенә,
Очмый әүвәлге җүләр, саф, яшь мәхәббәт чаткысы.

И мөкаддәс моңлы сазым! Уйнадың син ник бик аз?
Син сынасың, мин сүнәмен, айрылабыз ахрысы!

Очты дөнья читлегеннән тарсынып күңлем кошы,
Шат яратса да, җиһанга ят яраткан раббысы.

Күпме моңлансам кунып милли агачлар өстенә,
Барсы корган – бер генә юк җанлысы, яфраклысы.

Булмадың, алтын ярым, салкын ярым, син дә минем
Бер тәбәссем берлә дә тормыш юлым яктырткычы!

Күз яшең дә кипмичә егълап вафат булган әни!
Гаиләсенә җиһанның ник китердең ят кеше?!

Үпкәнеңнән бирле, әнкәй, иң ахыргы кәррә син,
Һәр ишектән сөрде угълыңны мәхәббәт сакчысы.

Бар күңелләрдән җылы, йомшак синең кабрең ташы, -
Шунда тамсын күз яшемнең иң ачы һәм татлысы!

Г.Тукай «Өзелгән өмид»

2 БҮЛЕК

2 бүлек биремнәренә сочинение язу барышында тәкъдим ителгән темаларның (2.1. – 2.4.) бары БЕРСЕН генә сайлап алыгыз. Җаваплар бланкында үзегез сайлаган теманың номерын күрсәтегез. Үзегез сайлаган темага, әдәби материалга таянып, 200 сүз күләмендә киңәйтелгән җавап языгыз. Куелган проблемаларны, автор позициясен үзегез аңлаганча ачыклап, тулы җавап бирүегез сорала. Әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дәлилләгез. Иншаның төзелешен уйлагыз, эзлеклелекне саклагыз, анализ барышында теоретик төшенчәләргә таяныгыз. Сочинениенең күләме 150 сүздән дә ким булмаска тиеш, шуннан ким булган очракта инша 0 балл белән бәяләнә.

2.1. Сәйф Сараиның «Сөһәйл вә Гөлдерсен» әсәрендә романтик геройлар.

2.2. Заһир Бигиевның «Меңнәр, яки гүзәл кыз Хәдичә» әсәрендә күтәрелгән проблемалар.

2.3. Каюм Насыйриның «Әбугалисина» кыйссасында автор югары күтәргән сыйфатлар.

2.4. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» әсәрендә Йосыф һәм Зөләйха образлары.

КИҢӘЙТЕЛГӘН ҖАВАПЛАРНЫ ТАЛӘП ИТҮЧЕ БИРЕМНӘРНЕҢ ҮТӘЛЕШЕН ТИКШЕРҮ ҺӘМ БӘЯЛӘҮ КРИТЕРИЙЛАРЫ

1.1.1, 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәрен (3-5 җөмлә күләмендә) бәяләү

3-5 җөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

Критерий	Балл
1. Фикер тирәнлеге һәм җавапның дәлилләнгән булуы	
а) имтихан тапшыручы укучы биремнең үзенчәлегенә төшенгән: сорауны аңлап җавап биргән, автор позициясен ачкан, үз фикерен дәлилләгән, фактик хаталар юк	2
б) имтихан тапшыручы укучы сорауга җавап бирә, ләкин җавабын нигезләп бетерә алмый / яки җавабын әсәрнең кыскача эчтәлеген сөйләү белән генә чикли, җавап хаталы һәм төгәл түгел / яки җавапта бер-ике фактик хата күзәтелә	1
в) укучы сорауга бөтенләй җавап бирмәгән / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны язган / яки 3 һәм аннан да күбрәк фактик хата ясалган	0
2. Җавапның сөйләм нормаларына туры килүе	
а) Җавапта бер генә сөйләм хатасы бар	1
б) җавапта сөйләм хаталары бердән артык	0
Иң югары балл	3

Чагыштырма пландагы 1.1.3. һәм 1.2.3. биремнәрен бәяләү

5-8 җөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

Критерий	
1. Җавапның төгәллеге, тирәнлеге, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) укучы сорауны аңлап, төгәл җавап бирә, авторлар позициясенә нигезләнеп, үз фикерен җиткерә ала, соралган төп үзенчәлекләрне билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, җавабын дәлилли, фактик хаталары юк	2
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, җавап бирү барышында гомуми җөмләләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл җавап бирми / сорауга җавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	1
в) укучы сорауга бөтенләй җавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан	

сорауга туры килми торган җавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	**0**
2. Җавапның, әдәби текстларны чагыштырып, нигезле, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) җавап чагыштырма планда языла, мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган әсәрләр (әсәрләр) җитәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәҗәгать ителә, әсәрләргә сылтамалар бирелә һ.б.)	**2**
б) җавап бирү барышында әсәрләрне чагыштыру җитәрлек күләмдә түгел, мисаллар файдаланып та, җавапны дәлилли алмый, мисаллар нигезле түгел / яки текстның бу җавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	**1**
в) җавап бирү барышында әсәрләр чагыштырылмый / яки кирәкле аспектта чагыштырылмый	**0**
3. Җавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	**Балл**
а) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	**1**
б) сөйләм хаталары 3тән артык	**0**
Иң югары балл	**5**

Сочинение биремен бәяләү

2 нче бүлекнең бирем җаваплары иң мөһимнәрдән санала, шулар арасында иң әһәмиятлесе булып беренчесе – эчтәлек ягы санала. Тикшерү барышында җавапның эчтәлеге 0 балл белән бәяләнгән очракта бирем эшләнмәгән булып санала һәм **алга таба тикшерелми**. Калган бәяләү аспектлары буенча 2нче биремнәрнең җавапларын тикшерү бланкына 0 балл куела.

Җавапны бәяләгәндә, язылган иншаның күләме исәпкә алына. Имтихан бирүчеләргә 200 сүздән ким булмаган күләмдәге текстны язу тәкъдим ителә. Әгәр инша тексты 150 сүздән ким булса, мондый эш үтәлмәгән дип санала һәм “0” балл белән бәяләнә.

Критерий	
1. Җавапның төгәллеге, тирәнлеге, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) укучы сорауны аңлап, төгәл җавап бирә, автор позициясенә нигезләнеп, үз фикерен җиткерә ала, соралган төп үзенчәлекләрне билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, җавабын дәлилли, фактик хаталары юк	**3**
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, җавап бирү барышында гомуми җөмләләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл җавап бирми / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	**2**
в) сорауга җавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 3-4 фактик хата күзәтелә	**1**

г) укучы сорауга бөтенләй җавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	**0**
2. Әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлау, алар белән эшләү дәрәҗәсе	**Балл**
а) әсәрне анализлау яки чорга характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләр аңлап, урынлы кулланыла, җавап теоретик яктан югары дәрәҗәдә язылган	**2**
б) имтихан тапшыручы әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлый, әмма әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 төгәлсезлек күзәтелә	**1**
в) укучы әдәби-теоретик төшенчәләрне дөрес кулланмый яки әдәби-теоретик төшенчәләрдән мәгълүматлы түгел, әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 дән артык хата ясый	**0**
3. Җавапның, әдәби текстларны кулланып, нигезле, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) җавап мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган әсәр (әсәрләр) җитәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәҗәгать ителә, әсәрләргә сылтамалар бирелә һ.б.)	**2**
б) җавапта әсәрнең (әсәрләрнең) турыдан-туры эчтәлеге генә урын ала / яки текстның бу җавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	**1**
в) җавап бирү барышында әсәр (әсәрләр) бөтенләй файдаланылмый, нигезләнми	**0**
4. Җавапның эзлеклелеге, фикерне җиткерү мөмкинлеге	**Балл**
а) җавап логик яктан эзлекле языла, фикерләр үзара бәйләнештә бирелә, төгәл җиткерелә	**2**
б) җавапның мәгънәви өлешләре үзара логик яктан эзлекле языла, әмма аерым кабатлаулар, төгәлсезлекләр күзәтелә / җавап эзлекле булып та, фикер еш кабатлана, төп темадан читкә киткән урыннар күзәтелә	**1**
в) җавап логик яктан эзлекле язылмаган, эзлеклелек тупас бозылган, җавапта гомуми мантыйк күренми	**0**
5. Җавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	**Балл**
а) сөйләм хаталары юк яки 1 сөйләм хатасы ясалган	**3**
б) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	**2**
в) 4 сөйләм хатасы ясалган	**1**
г) сөйләм хаталары бик күп (5 яки аннан да артык) булып, фикерне аңлауда кыенлыклар тудыра	**0**
Иң югары балл	***12***